

Gunilla svarar och förklarar

2022

Innehåll

Gunilla svarar och förklarar	5
Skräppost och reklam	5
<i>Spam</i>	5
<i>Reklam</i>	5
<i>Så här kan du undvika spam</i>	5
Mobilabonnemang med surftillägg.....	5
Dela din nätverksanslutning.....	6
Windows snabbhjälp	6
Flera användarkonton i datorn	6
<i>Skapa fler användarkonton i datorn</i>	7
<i>Om du vill växla snabbt mellan användare</i>	7
Koppla ihop två olika Worddokument.....	7
Ge dina bilder ett udda format	7
Ge din text ett udda format	8
Cookies	8
Kivra	8
Widgetar i Windows 11	8
Installera hemsidor som appar	9
Överföra bilder från mobil till dator	9
<i>Säkerhetskopiering och synkronisering</i>	9
Drivrutiner.....	11
Mobildata.....	11
VPN.....	11

Vårda mobilbatteriet.....	11
RAM.....	12
<i>Hur mycket RAM behöver datorn ha?.....</i>	<i>13</i>
<i>Var hittar jag uppgifter om RAM-minnes storlek?.....</i>	<i>13</i>
Trådlösa nätverk.....	13
Windowssäkerhet.....	14
Hoppa i texten i ett Worddokument.....	14
Skärmtimeout – automatisk skärmavstängning.....	14
SSD.....	14
Rotera text i Word.....	14
Skicka många bilder via mejl.....	15
OR-koder.....	15
Skydd mot stöld och förlust.....	15
Varningar.....	16
Bedragare på Facebook.....	16
Så minskar du risken för att bli lurad.....	16
Säkerhetstips.....	16
Windows 8 går i pension.....	17
Gratis Wi-Fi.....	17
Tänk säkert.....	17
Lösenordskurs.....	17
Internetstiftelsens snabbkurser.....	18
Samtal från ”konsumentverket”.....	18
Skydda dig från obehörig adressändring.....	18
Skydda dig mot falska webbsidor (hemsidor).....	18
Svensk handels varningslista.....	19
Nätbedrägerier.....	19
Mejl från Loopia.....	19
Håll din mobil låst.....	19
Mejl från ”Polisen”.....	19
Abonnemangsfällan.....	20
SMS-bedrägeri.....	20
Lär dig mer om bedrägerier.....	20
Är du nätklok.....	20
Föredrag om säkerhet.....	20
Suspekta appar.....	20

Veckans bedrägerimejl	21
<i>Samsung Kundundersökning</i>	21
<i>Uppgift om dubbelbetalning</i>	21
<i>Det som låter för bra för att vara sant är inte sant</i>	22
Säkerhetskollen	22
Se upp för bluff-SMS i julhandeln	23
<i>Så skyddar du dig mot bluff-sms</i>	23
Testa din nätverkssäkerhet	23
Frågor och svar.....	24
Kugghjulet	24
MMS	24
Lösenordshanterare.....	24
Hackare	25
Tips	25
Kolla om någon stulit dina bilder	25
Gamla spel på ny dator.....	25
Google Böcker.....	26
Gratiskurser i engelska	26
Hushållsbudget	26
Spara ditt "visitkort" i Windows Urklipp	26
Shazam	26
Snapsvisor	26
Seniornets fotoklubb på Facebook	27
Köp- och Säljsajter	27
Tårta med ditt ansikte	27
Byta skrivbordsbakgrund i datorn.....	27
Hörseltestare	27
Namnbyte på fil	27
Datavitsar	27
Skicka riktiga vykort via datorn.....	28
Gratis layoutprogram	28
Wikipedia i modern version	28
Spara på energi	28
Kolla flyget	28
Analys av fågelsång.....	28
Stockholms kommuns seniorsite	28

Göra textmarkören större	29
Tangentbordet vill inte skriva å, ä, ö.....	29
Numeriska tangentbordet skriver inte siffror	29
Kolla när ett foto togs.....	29
Fixa ett diagram i Word	29
App som hittar gratis toaletter	29
Öka kontrasten på datorskärmen	29
Emoji.....	30
Auktionstjänsten Loppla.....	30
För tågresenärer	30
Julkort online	30
E-legitimation.....	30
Windows hjälpfunktion	30
Visa extra klocka	31
Matpriskollen.....	31
Leta i papperskorgen	31
Bildgåta.....	31
Förstora datafönstret	31

Gunilla svarar och förklarar

Skräppost och reklam

2008 var cirka 90% av mejl som skickades skräppost (spam). Numera är det cirka 30%. E-postleverantörer som Gmail och Outlook har bra spamfilter där 99% av alla spam sorteras bort. Även andra e-postleverantörer har spamfilter, men det är inte säkert att de är lika effektiva. Ett spamfilter sorterar däremot inte bort reklam. Det är skillnad på *spam* och *reklam*.

Spam

- Mejl som du inte har bett om.
- Mejl från företag som du inte känner till.
- Kan vara försök att lura av dig betalningsinformation eller installera skadlig programvara.
- Spam är ofta reklam för produkter av tveksam karaktär, kasinon, sexuella tjänster m.m.
- Avsändaren har ofta en märklig avsändaradress som ser misstänkt ut.

Reklam

- Mejl från företag som du har haft kontakt med t.ex. köpt varor av.
- Det finns vanligen en länk längst ner där du kan avanmäla dig om du vill.
- Reklammejl har ofta någon form av relevans för dig, eftersom du har haft en kontakt tidigare.
- Avsändaradressen är tydlig och en officiell e-postadress.

Så här kan du undvika spam

- Skapa en extra e-postadress som du använder online för tävlingar m.m. Då kommer spam till denna adress och inte till din "riktiga inkorg".
- Antivirusprogram förhindrar inte spam såvida de inte innehåller skadlig programvara. Då kan de vara ett skydd.
- Tänk dig för en extra gång innan du klickar på en länk, delar din e-postadress för att få olika utskick eller deltar i en tävling.
- Svara aldrig på skräppost/spam. Avsändaren är ofta en automatisk robot som då registrerar att du reagerat på mejlet och därför skickar ännu fler spam.
- Det finns olika sätt att läsa sina mejl. I vissa e-postprogram och webbmail kan du markera ett mejl som spam så att mejl från samma avsändare nästa gång hamnar direkt i spamfiltret/skräppostmappen.

Mobilabonnemang med surftillägg

De flesta mobilabonnemang har surftillägg. Det kan handla om 1GB, 2GB, 3GB eller mer per månad. Hos vissa leverantörer kan man spara utnyttjad surftid, hos andra nollställs surfpotten varje månad. Surftillägget utnyttjas framför allt när du lyssnar på musik, radio eller ser filmer via nätet. Rörliga bilder + ljud är det som slukar mest surftid.

För att få reda på hur stort surftillägg du har på ditt mobilabonnemang behöver du kontakta din mobilleverantör eller kolla på mobilleverantörens webbplats. Vill du veta hur mycket surftid olika aktiviteter i mobilen slukar kan du ta en titt på följande webbplats:

<https://www.bredbandsval.se/bredband/surfpott>.

Om du vill veta hur mycket surf-tid du har förbrukat en aktuell månad kan du i *Androidmobilen* gå in på *Inställningar>Anslutning>Datanvändning>Användning av mobildata*. Där ser du hur mycket ”mobildata” du har förbrukat den aktuella månaden och du kan också se hur mycket olika appar förbrukar.

I iPhone går du in på *Inställningar>Mobilnät*. En bit ner ser du mobildata, aktuell period och antal GB (gigabyte). Du kan också se hur mycket olika appar förbrukar. Längst ner kan du nollställa användarstatistiken. Med *Inställningar>Skärmtid* har du tillgång till rapporter i realtid som visar hur mycket tid du lägger ner på din iPhone, iPad eller iPod touch. Du kan också tidsbegränsa användningen.

Dela din nätverksanslutning

Om du har gäster som vill koppla in sin mobil/surfplatta på ditt wifi-nätverk kan du göra enligt följande – om du har din androidmobil uppkopplad till wifi-nätverket.

- Öppna *Inställningar* i mobilen.
- Klicka på *Anslutning*.
- Klicka på *wifi*.
- Klicka på *kugghjulet* vid det nätverk du är ansluten till.
- Klicka på *QR-kod* längst ner till vänster.
- En QR-kod visas och kan scannas från en annan enhet för att enkelt logga in på nätverket.

Windows snabbhjälp

Om du har fått hjälp från SeniorNet Kungsholmen under coronatiden har du förmodligen bekantat dig med *Windows Snabbhjälp* – en tjänst som gör att våra handledare kan fjärrstyra din dator. Denna tjänst kan du förstås också använda om du behöver hjälp av någon anhörig med Windowsdator som kan hjälpa dig att lösa problem. Självt hjälper jag flera av mina vänner som bor i andra delar av landet via Windows snabbhjälp. Läs mer om *Windows snabbhjälp* på följande länk:

https://support.microsoft.com/sv-se/windows/l%C3%B6sa-datorproblem-via-en-fj%C3%A4rranslutning-b077e31a-16f4-2529-1a47-21f6a9040bf3?fbclid=IwAR3XO3a5Pvy1m_yfpgB3-B5TY6LjYbDps-xtf9Q5zWYGd5C12KW_iXPjspc.

Flera användarkonton i datorn

Om flera familjemedlemmar ska dela på samma dator kan det lätt bli irritation. Den ena kanske hyllar ordning och reda medan den andre lämnar efter sig ett oorganiserat skrivbord med filer och mappar i ett enda virrvarr. Med ett extra användarkonto i datorn kan varje familjemedlem nästan ha sin egen dator med egna filer, program och inställningar.

Under sommaren kanske du också har besök av barn och barnbarn. Om man lånar ut sin dator till ett barnbarn kan det inträffa att man därefter inte känner igen sig i datorn. Därför kan det vara en god idé att skapa ett speciellt användarkonto i Windows, ett *gästkonto*.

Skapa fler användarkonton i datorn

Så här lägger du till en familjemedlem:

1. Högerklicka på *Start-knappen* och välj *Inställningar*.
2. Välj *Konton* på menyn till vänster och klicka på *Familj och andra användare*.
3. Välj *Lägg till familjemedlem* eller *Lägg till någon annan på den här datorn*.
4. *Skriv in personens e-postadress*, klicka på *Nästa*.
5. Välj *Medlem* och klicka på *Bjud in*.
6. Den inbjudna får ett e-postmeddelande där hen ska *Acceptera inbjudan*.

Om du vill växla snabbt mellan användare

1. Klicka på Windows Startknapp och Logga ut.
2. När Windows låsskärm visas – tryck på mellanslagstangenten på tangentbordet.
3. Då visas de andra användarna längst ner till vänster.
4. Välj användare och ange lösenord. Första gången visas en genomgång av olika inställningar. Välj *Acceptera* för att komma vidare.
5. Den nya användaren kan nu börja hämta program och anpassa inställningarna.

Koppla ihop två olika Worddokument

Jag har tidigare beskrivit hur man flyttar text från ett dokument till ett annat dokument genom att använda kortkommandona Ctrl + c (kopierar) och Ctrl + v (klistrar in). Men ibland vill man kopiera ihop två dokument i sin helhet med både text och bilder. Då kan man göra enligt följande:

1. Öppna det Worddokument som du vill slå ihop med det andra.
2. Placera markören och klicka på *Infoga* i menyn.
3. Klicka på *Objekt* långt till höger i menyfältet.
4. Välj *Text från fil*.
5. Bläddra fram ditt dokument och klicka på *Infoga*.

Du kan även infoga andra typer av dokument än Word-filer, men du kan då behöva fixa formateringen av texten efteråt.

Ge dina bilder ett udda format

Om du har Word i din dator och vill ge din bild ett annorlunda format än den traditionella rektangulära formen kan du göra så här:

1. Starta ett Worddokument.
2. Klicka på *Former* i Infoga-menyn.
3. Dra upp den valda formen med musen i dokumentet.
4. Dra i kanterna för att omforma figuren till önskat utseende.
5. Expandera *Fyllning* i spalten till höger (vänstra ikonerna i överkanten).
6. Välj bild eller strukturfyllning.
7. Klicka på *Infoga* i rutan för *Bildkälla*.
8. Välj en bild du har sparat i datorn.
9. Därefter kan du högerklicka på bilden, kopiera den och klistra in den där du vill ha den.

Ge din text ett udda format

På *Make wordart* (<https://makewordart.com>) kan du ge din text udda format.

1. Gå till webbplatsen <https://makewordart.com>.
2. Välj ett format och skriv din text i den ruta som kommer upp.
3. Klicka på OK.
4. Klicka på *Download* för att ladda ner bildfilen till din dator.

Cookies

När du surfar på internet måste du i tid och otid godkänna cookies innan du kan fortsätta att läsa på webbplatsen. Det är numera lag på att besökaren ska göras uppmärksam på att cookies används på webbplatsen. Med ett tillägg till webbläsaren som heter "I don't care about cookies" (jag bryr mig inte om cookies) godkänner du cookies automatiskt i framtiden. Så här gör du i Google Chrome för att aktivera tillägget om du så önskar:

1. Klicka på de tre prickarna i övre högra hörnet.
2. Klicka på *Fler verktyg* och därefter på *Tillägg*.
3. Skriv cookies i sökraden överst.
4. Aktivera *I don't care about cookies* via skjutreglaget nedtill vänster i rutan.

Kivra

Den *digitala brevlådan Kivra* kan inte bara användas för skatteåterbäring och covid-bevis. Du kan få fakturor från diverse företag och kommuner samt digitala kvitton (ICA, Åhléns, Kjell & Co). Du kan också ladda upp 20 viktiga egna dokument i gratisversionen. För att Kivra ska fungera behöver du ha Mobilt Bank-ID installerat i din mobil. I datorn går du till www.kivra.se och skapar ett konto. Du får ange personnummer, telefonnummer och mejladress och loggar sedan in med Mobilt Bank-ID. I mobilen laddar du hem appen Kivra.

Widgetar i Windows 11

Om du klickar i Aktivitetslistan längst ner till vänster i Windows 11 så kommer det upp en ruta med widgetar, dvs. små programsnuttar i olika ämnen. Oftast finns där en väder-widget och olika nyhets-widgetar. Du kan dölja de widgetar du vill slippa se genom att klicka på krysset i övre högra hörnet på widgeten. Du kan lägga till widgetar genom att klicka på plus-tecknet i övre högra hörnet på "widgetskärmen".

Vill du inte alls ha denna widgetskärm när du klickar till vänster i aktivitetslistan kan du göra följande:

1. Högerklicka på Windowsknappen.
2. Välj *Inställningar*.
3. Klicka på *Anpassning*.
4. Välj *Aktivitetsfältet*.

5. Klicka på *Widgetar* så att det blir avstängt.

Installera hemsidor som appar

I webbläsaren *Edge* kan du lätt förvandla webbplatser/hemsidor till appar på t.ex. skrivbordet:

1. Besök den webbplats/hemsida du ofta besöker och vill lägga som en app på skrivbordet.
2. Klicka på de tre prickarna och välj *Appar*.
3. Välj *Installera webbplatsen som en app*.
4. Använd det föreslagna namnet eller hitta på ett eget namn och klicka på *Installera*.
5. Appen hamnar på skrivbordet. Där kan du genom att högerklicka på appen och klicka på *Visa fler alternativ* och *Fäst i aktivitetsfältet* eller på startmenyn.

I webbläsaren *Google Chrome* gör du enligt följande:

1. Besök den webbplats/hemsida du ofta besöker och vill lägga som en app på skrivbordet.
2. Klicka på de tre prickarna och välj *Fler verktyg*.
3. Klicka därefter på *Skapa genväg*
4. Använd det föreslagna namnet eller hitta på ett eget namn och klicka därefter på *OK*.
5. Appen hamnar på skrivbordet. Där kan du genom att högerklicka på appen och klicka på *Visa fler alternativ* och *Fäst i aktivitetsfältet* eller på startmenyn.

Överföra bilder från mobil till dator

Den absolut vanligaste frågan vi i SeniorNet får är: *Hur flyttar jag bilder från mobilen till datorn?* Det finns flera olika sätt att göra detta. Man kan koppla ihop mobilen med datorn via en sladd och sköta överflyttningen i *Utforskaren*. Men ett enklare sätt att göra bilderna tillgängliga i datorn är att göra det via *Google Fotos moln*. Då flyttar man inte bilderna till datorn men man gör dem tillgängliga i datorn via molnet. I iPhone finns det dessutom möjligheter att använda *iCloud* – Apples moln. Nedan beskrivs hur du gör med hjälp av Google Foto.

Säkerhetskopiering och synkronisering

Den viktigaste skillnaden mellan synkronisering och säkerhetskopiering är att *synkronisering* går i båda riktningarna medan *säkerhetskopiering* går i en riktning. Vid dubbelriktad synkronisering slutar processen med att det är exakt samma filer i både källan och målet.

Säkerhetskopiering och synkronisering är en funktion i Google Foto som automatiskt lagrar dina mobilfoton och videor i molnet som är länkat till ditt Google-konto och gör dem tillgängliga på andra enheter. Google Foto laddar som standard inte upp några filer till molnet. Det händer bara när du aktiverar inställningen *Säkerhetskopiera och synkronisera i Google Foto-appen*. Vanligtvis när du öppnar Google Foto-appen för första gången på din telefon blir du ombedd att aktivera säkerhetskopiering. Du kan aktivera eller inaktivera

funktionen *Säkerhetskopiera och synkronisera* senare från inställningarna, som visas nedan.

Aktivera säkerhetskopiering och synkronisering på Google Foto

1. Ladda ner appen *Google Foto* om den inte redan finns i mobilen.
2. Öppna Google Foto-appen på din Android (telefon eller surfplatta), iPhone eller iPad. Appen kommer automatiskt att använda ditt registrerade Google-konto på din enhet för att länka det till ett Google Foto-konto. Om inget Google-konto läggs till, logga in med ditt Google-konto (gmail-konto).
3. Tryck på bildikonen längst upp till höger, och därefter på *Inställningar för Foto*.
4. Tryck på *Säkerhetskopiera och synkronisera*.
5. Slå på reglaget bredvid *Säkerhetskopiera och synkronisera*.

När du aktiverat inställningen *Säkerhetskopiera och synkronisera* visas en viktig inställning, nämligen *Uppladdningsstorleken*. Du får två alternativ för det – *Originalkvalitet* respektive *Spara lagringsutrymme* då bilden sparas med något lägre kvalitet. Du har 15 GB gratis utrymme i Google Drive. Vid behov kan du öka ditt lagringsutrymme till 100 GB för 190 kronor/år.

Spara lagringsutrymme på telefonen

Om du säkerhetskopierat bilderna i Google Foto kommer Du att kunna spara lagringsutrymme på din mobil. Eftersom fotona finns säkert i Google Foto kan du ta bort dem från din telefon. Ta dock inte bort dem manuellt i *Galleriet* utan använd funktionen *Frigör utrymme i Google Foto* för det.

Om du bara vill ta bort enstaka bilder ur *Galleriet* så gör först följande test:

1. Ta en bild vilken som helst.
2. Kolla att bilden finns i *Galleriet* och i Google Foto.
3. Ta bort bilden i *Galleriet*.
4. Kolla att bilden finns kvar i Google Foto.

Om den gör det så fungerar det även att ta bort enstaka bilder direkt ur *Galleriet*.

Öppna bilderna i datorn

När bilderna är sparade i Google Foto kan du i datorns webbläsare skriva adressen: <https://photos.google.com> då kommer du direkt in i Google Foto på datorn och kan se alla dina bilder i webbläsaren. Vill du kunna flytta bilderna till mappen *Bilder* i datorns hårddisk får du ladda ner Google Drive till datorn via följande länk: <https://www.google.com/intl/sv/drive/download/>. Då återfinns Google Drive i *Utforskaren* där du kan flytta bilderna. Google Foto är en undermapp till Google Drive. Gäller det bara enstaka bilder kan du *högerklicka på bilden* i webbläsaren och därefter klicka på *Ladda ner*. Då hamnar den i mappen *Hämtade filer* och därifrån kan du i *Utforskaren* flytta bilden till mappen *Bilder*.

Drivrutiner

Troligen har du hört talat om drivrutiner – men vet du vad det är? När du ansluter utrustning till datorn, t.ex. en skärm, en skrivare, ett tangentbord eller hörlurar så behöver du oftast installera ett litet program innan prylen fungerar. Det programmet kallas *drivrutin*. Ibland behöver den hämtas från nätet, men Windows kan ofta hitta och installera drivrutinen på egen hand så att du inte behöver göra något. Om du t.ex. har en gammal skrivare som du vill ansluta till en ny dator så behöver du ofta söka upp drivrutinerna till skrivaren på fabrikantens webbplats – och installera dessa för att skrivaren ska fungera. Man kan säga att *drivrutiner* är en länk mellan dator och annan utrustning. Drivrutinerna berättar hur samarbetet mellan datorn och utrustningen ska ske. Om man har äldre utrustning som börjar krångla kan det vara en god idé att kolla om det finns uppdaterade drivrutiner att installera. Det kan många gånger avhjälpa problemet.

Mobildata

Mobildata är den surf som ingår när du köper ett mobilabonnemang, dvs. ”surfpotten”. Du behöver mobildata för att kunna använda appar och funktioner som kräver internet när du inte har tillgång till wifi. Själv har jag 3GB/månad. Det räcker till att lyssna på radio eller poddar under en dryg timmes promenad varje dag. Det är också mobildata man använder när man gör mobilen till en router, en s.k. ”hotspot”, dvs. delar ut internet så att man kan använda sin dator där det inte finns annan internetuppkoppling. Hur mycket mobildata du har kan du kolla med din leverantör. Ju mer mobildata du har desto dyrare är abonnemanget. Din mobildataförbrukning hittar du i en androidmobil under *Inställningar>Anslutning>Dataanvändning*. Vill du läsa mer om mobildata, t.ex. hur mycket mobildata olika aktiviteter drar och hur du kan spara mobildata så besök följande länk: <https://www.mobilabonnemang.se/vanliga-fragor/vad-ar-mobildata>.

VPN

Många blir alltmer medvetna om de externa hot som finns på nätet och vikten av att skydda personliga och känsliga uppgifter. Med VPN krypteras all trafik via en extern server. Att använda en VPN-tjänst blir allt mer populärt. Anledningarna till det är många, inte minst för att VPN ger dig många fördelar. I första hand kommer VPN-tjänsten att kryptera din datatrafik och hjälpa dig att skydda din integritet på nätet.

VPN är en förkortning för *virtuellt privat nätverk*. Enkelt uttryckt är en VPN-anslutning en dataförbindelse som har säkrats med kryptering. Krypteringen sker mellan din enhet och VPN-servern som du är ansluten till. När du är ansluten till en extern VPN-server skickas all trafik från din enhet genom den externa servern innan den når internet. Blir du nyfiken på VPN så läs mer på <https://vpnportalen.se/vad-ar-vpn>.

Vårda mobilbatteriet

Det förekommer många myter om vad som är bra och dåligt för laddningsbara batterier. En del av dessa gällde äldre nickel-batterier, andra är bara tagna ur luften. En myt är att det då och då är bra ladda ur batteriet fullständigt och sedan ladda upp det igen. Så fungerar inte de litium-jonbatterier som används numera. De mår egentligen bäst av att aldrig gå under 20% eller över 80%. Det kan vara

bra att undvika att låta mobilen ligga med laddaren ansluten när den är helt fulladdad. De flesta moderna enheter är smarta och kan stänga av strömtillförseln när batteriet är fulladdat, men det är fortfarande en bra vana att dra ur sladden. Då trivs batteriet allra bäst.

Du kan öka livslängden på mobilbatteriet genom att inte ladda det när det är för varmt. Lägg inte mobilen i solsken eller på varma ytor när den laddas. Ladda inte heller mobilen medan du spelar "tung" spel. Om mobilen känns varm – sluta ladda medan du spelar klart.

Det finns viss möjlighet att optimera mobilens batteri:

- I min *androidmobil* går jag in på *Inställningar>Enhetsvård>Batteri* och kan där välja *Kraftläge*. Jag har valt *Optimerat*. Om man har svårt att komma åt laddning kan det vara en god idé att i stället välja *Maximalt energisparläge*.
- Apple lade i iOS 13 till en funktion som kallas *Optimal batteriladdning* som finns under *Inställningar>Batteri>Batterihälsa*. Där kan man sätta ett laddningstak till 80%. Om batteriet blir riktigt dåligt märks det t.ex. genom att mobilen stänger av sig självt när du försöker göra vissa saker. Då kanske det är dags att byta batteri.

En rekommendation är att *aldrig ladda mobilen på natten när du sover*. Risken att det ska hända något är liten med årligen sker några bränder vid laddning av elektroniska prylar som blir överhettade. Risken för bränder är liten så länge man använder laddare som hör till mobilen. Risken för överhettning ökar dock om man köpt en extra laddare i någon lågprisvariant.

Låt inte heller laddaren sitta i eluttaget när du inte laddar. Själv använder jag en ellist med strömbrytare till vilken jag har anslutet mina olika laddare och varje morgon laddar jag mobilen och surfplattan. När laddningen är klar stänger jag av strömbrytaren på ellisten.

RAM

RAM står för *random access memory*, dvs. datorns arbetsminne. RAM är *en tillfällig minnesbank där din dator lagrar data den behöver för att snabbt kunna hämtas*. RAM håller data lättillgänglig så att din processor snabbt kan hitta den utan att behöva gå in i långtidslagringen för att slutföra omedelbara bearbetningsuppgifter.

Ett RAM-minne behåller inte informationen om strömmen stängs av, till skillnad mot t.ex. USB-minnen. Det kunde ju vara bra om RAM-minnet behöll informationen även vid strömavbrott men då skulle det bli för långsamt. Ett RAM-minne är flera tusen gånger snabbare än ett USB-minne.

Varje datorenhet har RAM, oavsett om det är en stationär dator (som kör Windows, MacOS eller Linux), en surfplatta eller smartphone (som kör Android eller iOS). Nästan alla datorer har också ett sätt att lagra information för att få åtkomst på längre sikt, ett *långtidsminne*. Men minnet som behövs för att köra processen du för närvarande arbetar med lagras och nås i din dators RAM.

För att förstå RAM, låt oss använda jämförelsen med ett fysiskt skrivbord. Ditt arbetsutrymme är toppen av skrivbordet. Det är där du håller allt du ofta använder inom armavstånd, så att du inte slösar tid på att leta igenom dina lådor. Allt du däremot inte använder så mycket eller som du vill spara till senare hamnar i en skrivbordslåda.

På din dator är ditt RAM-minne som toppen av ditt skrivbord, där du förvarar allt du behöver snabbt komma åt. Och den data som du inte använder så mycket eller vill spara för senare lagras på en hårddisk, antingen lokalt i din enhet eller i molnet.

Hur mycket RAM behöver datorn ha?

De enklaste datorer har numera som lägst 4 GB RAM. Sysslar man med mer arbetskrävande processer bör man ha minst 8 GB och ägnar man sig åt spel handlar det om 16 eller 32 GB.

Var hittar jag uppgifter om RAM-minnes storlek?

I Windows öppnar man *Inställningar > System > Om*. Där hittar man information om RAM-minnets storlek. Min stationära dator har 16 GB RAM-minne.

I *Androidmobilen* öppnar man *Inställningar > Enhetsvård > Minne*. Min Samsungmobil (S9) som är några år gammal har 4 GB RAM-minne. De dyrare mobilerna har numera vanligen 6 GB RAM-minne. Detta ska skiljas från långtidsminnet som i min mobil är 64 GB. När du är inne i *Inställningar > Enhetsvård > Minne* kan du passa på att rensa RAM-minnet genom att stänga bakgrundsappar.

Apple menar att *iPhone* kräver mindre RAM-minne för att fungera jämfört med Android-mobiler och därför har de valt att inte ange hur stort RAM-minnet är i respektive iPhone. Vill du ändå ta reda på det så finns en lista på följande länk: <https://itigic.com/sv/how-much-ram-does-an-iphone-have-specifications/>.

Trådlösa nätverk

Det finns två typer av trådlösa nätverk, *wifi* och *bluetooth*. WiFi är en förkortning av Wireless Fidelity. Många är redan vana att använda wifi. Man har en router hemma som sänder ut ett trådlöst wifi-nätverk till vilken man kan koppla dator, surfplatta eller mobil. Privata trådlösa nätverk skyddas av lösenord. På Baltzar finns t.ex. ett trådlöst wifi-nätverk som heter *Asus Guest* till vilket vi kan koppla upp oss när vi är där. Det är ett *öppet nätverk* som man kan logga in på utan lösenord. Det finns även trådlösa öppna nätverk i vissa restauranger, på flygplatser och andra publika områden. Dessa nätverk är oskyddade så därför ska man vara lite försiktig med att använda dem, t.ex. inte utföra några bankärenden.

Bluetooth, eller *blåtand* som man brukar säga på svenska, är en trådlös förbindelse som finns mellan t.ex. en mobil och trådlösa hörlurar eller portabla högtalare. Bluetooth används för utrustning som finns nära varandra. Bluetooth-nätverket räcker inte längre än *max 10 meter*. Bluetooth används huvudsakligen för att ansluta extrautrustning till dator eller mobil.

I mobilen kan man aktivera såväl *wifi* som *bluetooth* i *Inställningar* och även snabbinställningar som man når i en androidmobil om man drar fingret från överkanten av mobilen ner längs skärmen. Första gången man ansluter till ett slutet wifi-nätverk krävs ett lösenord. Vid anslutning via Bluetooth behöver man första gången anpassa förbindelsen till den aktuella utrustning man vill koppla in.

Slutligen finns uttrycket *NFC* (Near Field Communication), dvs. *Närfältskommunikation*. Ordet närfältskommunikation kommer av att NFC-kommunicerande enheter (mobiler, busskort, kortläsare etc.) inte behöver kopplas fysiskt till varandra, utan endast vara i närheten av varandra för att utbyta information. Lösningen fungerar så länge avståndet mellan enheterna inte är längre än någon *enstaka centimeter*. Pendlare använder dagligen tekniken när de via sina pendlingskort tillåts kliva på bussarna eller passera tunnelbanespärrarna. På hotell öppnar hotellgästerna sina dörrar med hjälp av NFC-kort. Nu börjar tekniken också hitta in i mobiler och surfplattor, vilket gör att den kan börja användas till mycket mer.

Windowssäkerhet

I din dator med Windows finns ett inbyggt antivirusprogram (*Windows defender*). Det är ett bra skydd och det innebär att du inte behöver något annat antivirusprogram. Du kan kolla hur det ligger till med din säkerhet i Windows 11 genom att gå in på *Windowsfönstret>Inställningar>Säkerhet och sekretess>Windows-säkerhet*. De kan se något annorlunda ut i Windows 10. Där kan du kolla hur det står till med *Skydd mot virus och hot, Kontoskydd* och *Brandvägg och nätverksskydd*. Är det okay står det *Ingen åtgärd behövs*.

Hoppa i texten i ett Worddokument

Vill man rätta det man skrivit kan man använda vänsterpilen för att gå tillbaka steg för steg i texten. Om man ska gå längre tillbaka i texten kan man klicka på Ctrl + vänsterpilen. Då hoppar man tillbaka ett ord i taget. På motsvarande text hoppar man fram ett ord i taget genom att klickar på Ctrl + högerpilen.

Skärmtimeout – automatisk skärmavstängning

Mobiler är vid köp ofta inställda på att skärmen släcks om man inte tryckt på den under 30 sekunder. Många tycker att det är för snabbt och vill att den ska lysa längre tid. Man kan själv bestämma hur länge skärmen ska lysa, men man ska då veta att så länge skärmen lyser drar mobilen mer ström, dvs. den laddar ur snabbare. Om man ställer in att skärmen ska lysa t.ex. 2 eller 5 minuter behöver man således ta för vana att alltid själv släcka skärmen när man är klar, så att den inte lyser längre än nödvändigt.

I min *Androidmobil* går man in på *Inställningar>Skärm>Skärmtimeout*. Där kan man välja mellan 15 sek, 30 sek, 1 min, 2 min, 5 min och 10 min.

I en *iPhone* trycker du på *Inställningar>Visning och ljusstyrka* och därefter på *Automatiskt lås*. Här kan du välja hur länge skärmen ska vara tänd.

SSD

Äldre datorer hade magnetiska hårddiskar där skivor snurrade runt när man letade efter ett specifikt innehåll. Det tog sin tid att hitta det man önskade. I moderna datorer har de ersatts med SSD (*solid state disk*). De innehåller flashminneskretsar som är både mer pålitliga och snabbare än traditionella hårddiskar. När man startar en äldre dator med en gammaldags hårddisk tar det en god stund innan den har startat. Datorer med SSD-diskar startar snabbt.

Rotera text i Word

Ibland vill man lägga text på "sniskan" (snedden) i ett dokument. Det gör man enkelt i Word genom att klicka på *Infoga* i menyn och därefter på *Textruta*. I denna ruta skriver man sin text och sedan kan man vrida textrutan till den vinkel man vill ha och flytta den dit man vill ha den i dokumentet.

Skicka många bilder via mejl

Högupplösta bilder har stor filstorlek och det kan vara problematiskt att skicka många sådana mejl via vanlig e-post eller SMS. Det finns ett bättre sätt. Om du har en Gmail-adress har du även Google Foto. Du kan ställa in i mobilen att dina foton sparas automatiskt i Google Foto. Därefter går du in i webbläsaren i din dator och skriver *photos.google.com* i adressraden. Där kan du skapa ett album genom att klicka på *album* i vänsterspalten och därefter *Skapa album* uppe till höger. Lägg därefter de bilder du vill skicka i detta album. När det är gjort klickar du på de tre lodräta prickarna i övre högra hörnet i detta album och därefter på *Dela album*. I den ruta som kommer upp väljer du en person ur din kontaktlista eller skriver mobilnummer eller e-postadress i raden som börjar med *Till ...* Därefter klickar du på pilen längst nertill höger. Då kommer det att gå ett mejl eller SMS till mottagaren med en länk till ditt album.

OR-koder

QR-kod (quick response code) står för en snabbsvarkod. QR-koder är streckkoder som innehåller information som kan omdirigera skannrar till olika typer av information online – vanligen en webbplats. Dessa koder nås med en smartphone-enhet. QR-koden kan leda dig till en webbplats, reklam av olika slag, visitkort m.m. Du kan själv skapa en QR-kod på <https://skapaqrkod.nu/>. Där kan du testa att skriva in t.ex. ditt namn och telefonnummer och därefter klicka på *laddaner.pdf*. Öppna pdf-filen och scanna den med en QR-läsare. En liknande tjänst för att skapa QR-kod finns på <https://www.skapaqrkod.se/>. Läs QR-koder kan du i allmänhet göra med hjälp av kamera-appen i mobilen. Det finns också speciella QR-läsar-appar. En sådan som jag använder är QR Droid. Testa att läsa följande QR-kod som ska leda dig till SeniorNet Kungsholmens webbplats.

Ibland tvingas du scanna en QR-kod när du ska legitimera dig via Bank-ID. Detta förfarande säkrar att dator och telefon befinner sig hos samma användare när identifieringen sker. Det förstärker skyddet för användarnas identitet och det kommer att införas överallt där man legitimerar sig via BankID efter 1:a maj 2024.

Skydd mot stöld och förlust

Det första du bör göra är att säkerhetskopiera innehållet i din mobil så att det går att återföra om du skulle förlora den.

I en androidmobil har man ett gmail-konto och kan därmed göra en säkerhetskopiera i Google Drive. Man går in på *Inställningar>Google>Säkerhetskopiera* och klickar på *Säkerhetskopiera nu* om det inte redan är gjort nyligen.

För att få automatiska säkerhetskopior med jämna mellanrum går man in på *Inställningar>Konton och Säkerhetskopiering>Säkerhetskop.* och *återställ* och kontrollerar vilken e-postadress som är inställd under *Säkerhetskopieringskonto* samt att det står *På* under *Säkerhetskopiera data*.

Om man vill ha "hängslen och livrem" kan man ladda ner ett program som heter *SmartSwitch* i datorn. Därefter kopplar man en sladd mellan datorn och mobilen och skapar en säkerhetskopia av mobilen i datorn. Personligen använder jag alltid denna tjänst när jag skaffar en ny mobil. Då kör jag tillbaka kopian från den gamla mobilen till den nya och får då med alla önskvärda data. Detta program fungerar för såväl Android som iPhone. Läs mer här:

iPhone: <https://www.pocket-lint.com/sv-se/telefoner/nyheter/samsung/151394-samsung-smart-switch-overfora-iphone-data>.

Android: <https://www.samsung.com/se/support/mobile-devices/sa-anvander-du-smart-switch-for-att-overfora-sakerhetskopior-pa-din-galaxy-telefon/>.

Varningar

Bedragare på Facebook

Facebook anses ligga i topp som den kanal som oftast används för nätfiske – alltså för att lura av dig personuppgifter. Därför ska du alltid vara försiktig när du får meddelanden eller vänförfrågningar på Facebook – även om de kommer från någon du känner eller är vän med på Facebook. Det kan vara någon helt annan som skriver till dig. Bedrägerier kan också ske via falska mejl om att ditt lösenord är osäkert och behöver ändras – men länken skickar dig till en falsk hemsida där bedragaren kan stjäla dina personuppgifter.

Om du får uppmaning att ändra ditt lösenord i t.ex. Facebook så gör inte det via någon länk i ett mejl utan gå in på ditt Facebook-konto och ändra lösenordet där.

Så minskar du risken för att bli lurad

Källa: Stöldskyddsföreningen

- Lämna aldrig dina personliga uppgifter, lösenord eller koder till andra.
- Logga aldrig in med ditt bank-id på uppmaning från någon annan.
- Kontroll-ring till bank, polis eller sjukvård om du är osäker på vem du pratat med.
- Kontakta omedelbart din bank om du tror du blivit lurad på bankuppgifter.
- Är du osäker på vem som besöker dig så begär legitimation.
- Öppna aldrig för någon okänd person.
- Skaffa ett titthål och säkerhetsspärr till dörren.
- Polisanmäl alltid om du upplever att någon ringt upp dig och försöker lura dig.

Säkerhetstips

En av våra medlemmar har råkat ut för att en främmande människa mantalsskrivit sig på hans adress. Det upptäcktes i och med att det kom reklam till denna person i brevlådan. Om polisen misstänker en person för brott försöker de hitta hen och kan gå på dennes hemadress. I ett sådant fall kan saker ske snabbt och polisen har rätt att göra husrannsakan, dvs. bryta sig in i hopp om att hitta vad de söker.

Det kan således vara en god idé att kolla om någon annan är skriven i din bostad. Det går t.ex. att göra på www.hitta.se. När jag sökte på mig själv stod det lite längre ner på sidan "Gunilla bor ensam i lägenheten på 100kvm. Det finns inga fler personer skrivna på adressen som är äldre än 18 år". Skönt att inte ha någon osynlig inneboende 😊

Windows 8 går i pension

Om du fortfarande använder Windows 8 kommer du under de kommande veckorna och månaderna att märka att du får meddelanden på datorn som berättar att Microsoft snart pensionerar Windows 8. Det beror på att Microsoft inte längre kommer att skicka ut uppdateringar till operativsystemet och därmed stänga de eventuella säkerhetshål som upptäcks. Windows 8 blir därmed osäkert att använda. Dags alltså för dig som använder Windows 8 att uppgradera till Windows 10, som stöds till oktober 2025, eller Windows 11 om din dator medger detta.

Gratis Wi-Fi

Det är lätt att lockas av löften om fri Wi-Fi eller gratis fritt nätverk, men det gäller att se upp. För en hackare är det en smal sak att sätta upp falska nätverk.

Datorn, mobilen och surfplattan är numera lika viktiga som solkräm och badkläder på semestern. Mobilen har blivit något av ett omistligt verktyg. Vi använder den som karta, för att hitta trevliga restauranger, översätta skyltar, som kamera och allt möjligt. I många fall är det nödvändigt att telefonen är ansluten till internet för att de önskade tjänsterna ska fungera. Då är det frestande att använda ställen som erbjuder fria Wifi-nätverk, dvs. som har ett öppet nätverk som vem som helst kan logga in på. Här gäller det dock att tänka till om det är värt risken. Det är långt ifrån säkert att det fria nätverket du ser i telefonen är vad det utger sig för att vara. Bedragare och hackare kan enkelt sätta upp öppna trådlösa nätverk under vilka namn som helst.

Tänk säkert

På följande webbplats finns information om hur man skyddar sig på nätet:

<https://tanksakert.sakerhetskollen.se/?fbclid=IwAR0cSEtPfle5SpF6AsVRZQn0GBf2b2ZhS7p5nnXamOwF159hb9ujytJ3M4>.

Lösenordskurs

Många äldre har alldeles för svaga lösenord och inte sällan samma lösenord på många olika ställen.

På följande länk finner du Internetstiftelsens lösenordskurs:

https://internetkunskap.se/snabbkurser/losenord-och-e-legitimation/sa-skapar-du-starka-losenord/?fbclid=IwAR1Y4v3v3MPbvTqn8vUjAZA_slV7jbn7qM-qZMgEXTSHtRZkPij0AOQT4v4. Gå gärna igenom den.

Internetstiftelsens snabbkurser

Internetstiftelsen erbjuder även andra snabbkurser i säkerhetssyfte. Du hittar dem på <https://internetkunskap.se/snabbkurser/>.

Samtal från ”konsumentverket”

Bedragarna försöker skrämma sina offer genom att säga att de har blivit id-kapade, eller har flera obetalda fakturor hos ett telekombolag. Efteråt erbjuder bedragarna hjälp med att få fakturorna annullerade eller betalda. För att få hjälp uppmanas offren att legitimera sig med Bank-id.

Bedragarna använder Konsumentverkets namn för att lura konsumenter in i en falsk trygghet och risken är att flera går i fällan och legitimerar sig med sina Bank-id. Bedragarna kan hitta på alla möjliga namn på avdelningar eller enheter som påstås tillhöra Konsumentverket, så låt dig inte luras att använda ditt Bank-id oavsett vad de säger. Konsumentverket ringer aldrig sådana här typer av samtal och betalar aldrig ut någon ersättning.

Tänk på att aldrig lämna ut personuppgifter över telefonen. Om du har fått eller får liknande samtal ska du genast kontakta polisen. Anteckna gärna bedragarens telefonnummer, deras namn och vad de säger, skriver Konsumentverket i ett pressmeddelande.

Skydda dig från obehörig adressändring

För att ingen obehörig ska kunna ändra din adress och därmed styra om din post till en annan brevlåda behöver du göra följande:

- Gå in på www.adressandring.se
- Klicka på *Mitt Adressläs* i menyn.
- Logga in med Mobilt Bank-ID
- Aktivera adresslåset om det inte redan är gjort.

Därefter måste du, om du vill göra en tillfällig adressändring, logga in med Bank-ID vilket ökar säkerheten.

- Gå in på www.skatteverket.se
- Logga in med Mobilt Bank-ID.
- Använd Sökrutan och skriv där *Spärra obehörig adressändring*.
- Klicka på *Spärra obehörig adressändring* i det gula fältet som kommer upp.
- Under *Gör ditt val* kan du aktivera *Spärra obehörig adressändring* om du inte redan har gjort det.
- Avsluta genom att klicka på *Spara-knappen* längst ner.

Skydda dig mot falska webbsidor (hemsidor)

Gå igenom Internetstiftelsens kurs på https://internetkunskap.se/snabbkurser/falska-sajter-och-annonser/skydda-dig-mot-falska-webbsidor/?fbclid=IwAR1R-rzGriSBXS5K_Aah_5SIWzTkmW0-fyHewtpazPX3ohjuRv5FXXA-SF8

Svensk handels varningslista

Varningslistan varnar för bluffakturor, företag med oseriösa försäljningsmetoder och för erbjudanden eller utskick som kan uppfattas som vilseledande. Att ett namn saknas på listan är dock ingen garanti för att verksamheten är seriös. Var alltid vaksam! Du hittar listan på <https://www.svenskhandel.se/sakerhetscenter/varningslistan/>.

Nätbedrägerier

När det gäller bedrägeriförsök mot privatpersoner via sms och e-post försöker bedragarna maskera meddelanden så att de ser ut att komma från legitima avsändare/företag. Ofta är de snabba på att plocka upp aktuella händelser, som covid-pandemin och kriget i Ukraina.

Om du får ett oväntat meddelande från ett företag eller en organisation som du faktiskt är kund hos gäller det att tänka till. Ofta handlar det om professionella kriminella ligor som hittar nya metoder att luras. De skriver om webbadressen eller länkarna så att man knappt märker att de har ändrats. En god regel är att ALDRIG köpa någon tjänst, produkt, medlemskap eller annat från någon som kontaktar dig först. Låt i stället ditt eget behov styra så att det är du som kontaktar motparten när ett behov uppstår.

Mejl från Loopia

Senaste tiden har det kommit mejl från "Loopia" där det står "*Vi har tillfälligt stängt av ditt konto av säkerhetsskäl.*" Mottagaren uppmanas att klicka på knappen "Klicka här" för att för att "justera din kontostatus". Gör inte det. Detta är ett bedrägeriförsök.

Håll din mobil låst

Du bör absolut ha en pin-kod eller annan säkerhetskod (ansiktsigenkänning, fingeravtryck, mönster, ...) i din mobil så att inte vem som helst kan öppna den. Om du tycker att det är besvärande att logga in varje gång du ska kolla i mobilen kan du använda tjänsten *Smart Lock* som finns i Android. Du hittar den under *Inställningar>Låsskärm>Smart Lock*. Här kan du sätta upp regler för situationer då mobilen inte låser sig, t.ex. när du är hemma (på Betrodda platser).

Mejl från "Polisen"

En av våra medlemmar har fått ett mejl med kallelse till domstol, avsänt från "polisen". Det fanns ingen ytterligare information utöver en länk som hen klokt nog inte klickade på.

Abonnemangsfällan

En abonnemangsfälla är när någon bedragare via e-post eller SMS lurar en att tro att något är gratis under en kort period, men via finstilta texter, som ingen läser, skriver du på ett avtal som står dig dyrt – kanske under lång tid framåt. Även "riktiga" företag kan luras. Om ett företag påstår att du är skyldig att betala för ett abonnemang, då är det företaget som ska bevisa att det finns ett avtal mellan parterna. Ibland måste man läsa de finstilta texterna för att vara helt säkra på att man inte luras.

SMS-bedrägeri

I veckan har jag fått ett SMS med följande lydelse: "Hej mamma, ny mobil och nytt nummer. Spara detta och radera den gamla, skriv när du har sett detta." Jag slog upp avsändande telefonnummer på <https://hitta.se> och där stod att 136 personer anmält detta nummer som bedrägeri.

Lär dig mer om bedrägerier

Internetstiftelsen har flera snabbkurser. En handlar om: *Så skyddar du din e-legitimation*. Den finns på <https://internetkunskap.se/snabbkurser/losenord-och-e-legitimation/sa-skyddar-du-din-e-legitimation/> och tar cirka 7 minuter att gå igenom.

I tidskriften **Computer Sweden** finns en artikel med titeln *16 vanliga tecken på bedrägeri – här är varningsflaggorna*. Artikeln finns på <https://computersweden.idg.se/2.2683/1.719583/tecken-it-bedrageri>. Läs gärna den!

Är du nätklok

Testa dig själv på <https://natklok.sakerhetskollen.se/>.

Föredrag om säkerhet

Jan Olsson

<https://youtu.be/eexh-Y0FJRM>

Karl Emil Nikka

[https://youtu.be/jN\[c\]kDcyPI](https://youtu.be/jN[c]kDcyPI)

Suspekta appar

Play Butik och *App Store* granskar de appar som är tillgängliga att ladda ner. Generellt gäller att appar i iPhones App Store är säkrare än appar i Androids Play butik, även om bevakningen på Play Butiks appar har ökat på senare tid.

I Androidmobilen kan man kolla apparna i *Google Play Protect*. Detta program hittar man under *Inställningar>Biometrik och säkerhet> Google Play Protect*. Klickar man där så genomsöks alla apparna i mobilen.

Veckans bedrägerimejl

"Kära kunder, kära kunder,

Som Telia-kund registreras du automatiskt i lojalitetsprogrammet.

Vi informerar dig om att sedan din prenumeration på Telia uppgår summan av dina samlade poäng till **61135** krediter som löper ut den 14/11/2022.

Tack vare dessa får du en mobil för att tacka dig för din lojalitet

Leverans sker efter bekräftelse av din adress och betalning för leveranstjänsten.

Lös in dina lojalitetspoäng genom att hänvisa till produktkatalogen.

[Läs mer](#)

**Ingen prenumeration tecknas utan ditt förhandsgodkännande. .

Hjärtligt,"

Avsändaradressen är support@tele.se, inte telia.se. Jag är inte Telia-kund och dessutom, språket är slarvigt och dessutom saknas ett namn efter Hjärtligt,

Samsung Kundundersökning

Grattis!

Du har valts ut för att få en exklusiv belöning!

För att kvalificera sig för detta specialerbjudande,
Fyll bara i vår 30-sekunders marknadsundersökning om
dina shoppingupplevelser.

[För Att börja!](#)

Avsändaradressen var: Samsung Sverige laurent.cauvinx@orange.fr Det står att den kommer från Samsung Sverige men domännamnet är fr, dvs. Frankrike. Jag fick dessutom tre sådana mejl med en timmes mellanrum.

Uppgift om dubbelbetalning

ÅTERBETALNINGSNUMMER: 28HK9-DKK

"Hej ,

Vi informerar dig skriftligen om att det sista utdraget av din faktura för OCT 2022 betalades två gånger.

Vi inbjuder dig att begära en återbetalning genom att klicka på länken nedan:

Du kan justera din faktura i afsnittet:

[BEGÄRAN OM ÅTERBETALNING](#)

Obs: Om detta inte löses inom de närmaste 12 timmarna kommer ingen återbetalning att ges.

Tack för ditt samarbete i denna fråga."

Jag har aldrig haft något abonnemang på Tre. Det är bråttom att reagera vilket alltid indikerar bedrägeriförsök. Texten innehåller felskrivningar och avsändaradressen är freddy.berg@nlt.se, vilket inte alls tyder på att det kommer från Tre. Jag markerade mejlet som skräppost och spärrade avsändaren. Och framför allt klickade jag inte på länken "Begäran om återbetalning".

Det som låter för bra för att vara sant är inte sant

"Hälsningar!

Mitt namn är barrister Ferzi Karhan , jag är en juridisk utövare som arbetar inom alla områden av familjens jurisdiktion. Jag kontaktade dig för att hjälpa mig med anspråket och överföringen av pengar (\$6 450 000) som lämnats kvar av min bortgångne klient som miste livet med sin familj, jag fick mandat från hans bank att förse hans närmaste anhöriga innan hans medel konfiskeras. Det var därför jag kontaktade dig i detta ärende på grund av att du har samma efternamn som min bortgångne klient. Han är också infödd i ditt land och det finns ingen registrerad arvinge i hans kontofiler hos banken. Om du är intresserad, vänligen svara snarast så att jag kan ge dig all nödvändig information för din bättre förståelse.

Med vänlig hälsning!
Advokat. Ferzi Karhan Esq,
Istanbul, Turkiet,
Postnummer: 34000."

Jag markerade mejlet som spam och spärrade avsändaren.

Säkerhetskollen

Nätskurkarnas bedrägeriförsök blir alltmer sofistikerade. Om bedragaren känner till något om dig som ditt namn, din postort eller dina intressen, så blir chansen större att de utformar ett meddelande som du går på. När det gäller länkar går det ofta att se att en länk är falsk. Det kan vara

en bokstav eller en siffra som lagts till och som knappt syns eftersom den är snarlikt den korrekta länken. Om du har en dator och för musen över länken så kan du ofta se längst ner på skärmen till vänster hur länken ser ut. Om du är osäker så kontakta alltid din bank, eller avsändaren om det ser ut att komma från något företag, innan du klickar på någon länk över huvud taget. Använd då inte de kontaktuppgifter som finns i meddelandet utan de du har sedan tidigare eller hittar på nätet. Svara inte heller på SMS eller e-post utan radera meddelandet direkt. *Köp aldrig någon tjänst, produkt, medlemskap eller annat från någon som först kontaktar dig. Låt i stället dina behov styra så att du tar kontakt när du själv upplever ett behov.*

Testa nätverkssäkerhet på Säkerhetskollen: <https://sakerhetskollen.se/testa-din-sakerhet/natverkssakerhet?fbclid=IwAR2YHBF5ytv7A8TH6jT0bjf0jTpQ5ApOmAXF-akQUcNII1WeIM92hn0D1bM>

Se upp för bluff-SMS i julhandeln

Bluffen går till så att bedragaren, iklädd rollen som fraktbolag, skickar ett sms till en person med en klickbar länk och vad man utger är en väntande paketleverans. Det man egentligen vill åt, bland annat, är dina kortuppgifter.

”Bedragarna drar nytta av att vi fram till jul beställer mycket på nätet och hoppas på att vi inte har full koll på alla leveranser. Får du ett sms där man önskar betalning för något eller att man ska ladda ner något, kontakta företaget direkt och kolla om det stämmer”, säger Paul Pintér, rådgivare mot digitala brott vid Svenska Stöldskyddsföreningen (SSF).

Enligt SSF blir tjuvarna allt bättre på att luras och sajten man hamnar på när man klickar på länken ser ofta ut som en legitim hemsida. Där önskar bedragaren antingen betalt för frakt eller så ber man personen att ladda ned ett program för att ”följa försändelsen”, men som egentligen samlar in privata uppgifter.

Så skyddar du dig mot bluff-sms

- Vet du med dig att du inte beställt någon leverans, radera då sms:et direkt.
- Klicka aldrig på länkar i ett sms från en avsändare du inte är säker på.
- Om du har frågor om leveransen, kontakta då försäljningsstället eller fraktbolaget direkt.
- Ha alltid ditt kort låst för internet- och utlandsbetalning.
- Kontakta din bank om du upptäcker en felaktig kortbetalning.

Testa din nätverkssäkerhet

Nätskurkarnas bedrägeriförsök blir alltmer sofistikerade. Om bedragaren känner till något om dig som ditt namn, din postort eller dina intressen, så blir chansen större att de utformar ett meddelande som du går på. När det gäller länkar går det ofta att se att en länk är falsk. Det kan vara en bokstav eller en siffra som lagts till och som knappt syns eftersom den är snarlikt den korrekta länken. Om du har en dator och för musen över länken så kan du ofta se längst ner till vänster i webbläsarfönstret hur länken ser ut. Om du är osäker så kontakta alltid din bank, eller avsändaren om det ser ut att komma från något företag, innan du klickar på någon länk över huvud taget. Använd då inte de kontaktuppgifter som finns i meddelandet utan de du har sedan tidigare eller hittar på nätet. Svara inte heller på SMS eller e-post utan radera meddelandet direkt. *Köp aldrig någon tjänst, produkt, medlemskap eller annat från någon som först kontaktar dig. Låt i stället dina behov styra så att du tar kontakt när du själv upplever ett behov.*

Testa nätverkssäkerhet på Säkerhetskollen: <https://sakerhetskollen.se/testa-din-sakerhet/natverkssakerhet?fbclid=IwAR2YHBF5yTv7A8TH6jT0bjf0jTpQ5ApOmAXF-akQUcNII1WeIM92hnOD1bM>

Frågor och svar

Kugghjulet

Fråga: Vad döljer sig bakom kugghjulet?

Svar: Ser man ett kugghjul på mobilen eller datorn så kommer man till *Inställningar* om man klickar på det.

MMS

Fråga: Kan man sända fler bilder än två med SMS?

Svar: Det är inte mobilen som begränsar hur många bilder du får skicka med SMS, dvs. MMS som det heter om bild skickas. Det är det bolag där du har ditt abonnemang, dvs. din mobilleverantör, som avgör max-storleken som får skickas. 300kb är en vanlig max-gräns. Bilder som tas med mobil är vanligen högupplösta och därmed har de en ganska stor filstorlek. Om man gör bilderna lågupplösta så kan man skicka fler bilder. Ska man skicka flera bilder är det ingen god idé att göra det via SMS (MMS). Det finns flera andra sätt att göra det som är klart bättre. Ett sätt är att göra det via en tjänst på nätet som heter We transfer, <https://wetransfer.com/>. Tjänsten finns som gratisversion men kräver inloggning. Man kan också lägga bilder i en mapp i en molntjänst, t.ex. Google Drive, och dela ut dem till en eller flera mottagare.

Fråga: Mass-SMS, hur fungerar det?

Svar: Mass-SMS används av myndigheter och företag för att nå ut till många, t.ex. till alla cirka 22 miljoner mobiler som finns i Sverige. Självklart går det också att skicka SMS till mindre grupper genom olika urval. Det finns olika företag som har tjänster man kan anlita för mass-utskick med SMS. Mer info finns på t.ex. följande länkar: <https://www.alltechbuzz.net/sv/hur-man-skickar-bulk-sms-gratis-fr%C3%A5n-mobil-pc-excel-laptop-whatsapp/>, <https://www.mobiplus.se/sms/>. Handlar det om utskick till ett mindre antal så går det att göra via mobilens SMS-app.

Lösenordshanterare

Fråga: Vad är en lösenordshanterare?

Svar: Ett lösenord är lika viktigt som dörrnyckeln till din bostad. Den delar man inte ut till vem som helst och det gäller även lösenord. Många har alldeles för enkla lösenord. De är lätta att "knäcka" av bedragare. Lösenord bör vara så långa och komplicerade att de är omöjliga att komma ihåg. Därför finns *lösenordshanterare*. En sådan som rekommenderas för nybörjaren heter *Bitwarden*. Den är gratis att använda på alla plattformar (dator, mobil och surfplatta). Där samlar man sina användarkonton (inloggningsuppgifter inklusive lösenord) och då räcker det att komma ihåg lösenordet till Bitwarden. Detta bör då vara minst 12 tecken långt – helst betydligt längre – med små

och stora bokstäver, siffror och tecken. Avsätt gärna 21 minuter till att titta på filmen om lösenord och Bitwarden på följande länk: [Så skaffar du det bästa lösenordet – Måns Jonasson, Internetstiftelsen | Internetkunskap - YouTube.](#)

Hackare

Fråga: Hur vet man att man har blivit utsatt för hackare?

Svar: Man får en varning om att någon har loggat in på sitt konto från en annan plats. Man måste logga in gång på gång i en app. Nya kontakter som läggs till i din lista utan ditt tillstånd. Någon på din kontaktlista berättar att hen har fått konstiga mejl som ser ut att komma från dig. Det kan vara indikationer på att du fått skadlig kod installerad som ligger i bakgrunden och använder din data via olika appar. Ett annat tecken på att allt inte är som det ska är om det plötsligt dyker upp nya appar på din enhet som du inte själv installerat. En hackad mobil kan plötsligt bli långsam och förbruka mer batteri än tidigare. Det kan också dyka upp konstiga meddelanden på skärmen.

Fråga: Vad gör man när man har blivit utsatt för hackare?

Svar: Byt lösenord till ett säkert lösenord som är minst 12 – helst fler – tecken långt med små och stora bokstäver, siffror och tecken. Installera ett antivirusprogram på mobilen t.ex. *Bitdefender* som är bra och gratis. Kolla säkerhetsinställningarna i Windows (*Windowsfönstret>Inställningar>Sekretess och Säkerhet>Windows-säkerhet*). I androidmobilen kan du gå in i Play butik, klicka på ditt konto och därefter på *Play Protect* och genomsöka dina appar. Radera misstänkta appar som du själv inte har installerat. Hjälper inte dessa åtgärder kan man som en sista utväg återställa mobilen/datorn i fabriksläge. Förhindra att ditt konto blir hackat igen genom att kontrollera att dina appar och operativsystem (Windows, Android, iOS) är *uppdaterade*. Svara aldrig på e-postmeddelande som ber dig skicka lösenord. Var försiktig med att logga in på offentliga datorer och osäkrade trådlösa nätverk.

Tips

Kolla om någon stulit dina bilder

Om du laddar upp bilder i sociala medier så kan andra ladda ner och återanvända dem. Du kan på <https://tineye.com> kolla om någon har återanvänt dina bilder.

Gamla spel på ny dator

På äldre datorer kunde man lägga patienser och spela spel t.ex. Harpan, Spindelharpan, MS Røj, Hjärter och Kungen. Från och med Windows 8 togs dessa bort. Nu kan du få tillbaka dem genom att du i webbläsaren uppsöker <https://win7games.com/> och klickar på Ladda ner spel. Du får då ett paket spel där ovanstående m.fl. spel ingår.

Google Böcker

Google har scannat in miljontals böcker som inte längre skyddas av upphovsrätten. *Google Böcker* finns på svenska men majoriteten av titlarna är på engelska. Nyare böcker kan man inte läsa i sin helhet, men det finns en förhandsvisningsfunktion som hjälper dig att hitta information om var du kan låna eller köpa den aktuella boken. Google Böcker når du på: <https://books.google.com/>.

Gratis kurser i engelska

Brittiska radio- och tv-bolaget BBC har en webbplats och en app som heter *Learning English*. Här kan man fördjupa sig i engelska språket. Det finns material för olika kunskapsnivåer. Du kan även göra ett test för att se vilken kunskapsnivå som passar dig. Kunskapen förmedlas via ljud och video, men det finns även texter och interaktiva tester och övningar. Läs mer här:

<https://www.bbc.co.uk/learningenglish>.

Hushållsbudget

Om du inte har koll på vart pengarna tar vägen och om du har svårt att få pengarna att räcka till så här i inflationstider kanske du kunde få lite bättre koll genom att använda konsumentverkets tjänst *Budgetkalkylen* som du helt kör i den egna datorn – alltså ingen molntjänst. Ta först fram fakta om din ekonomi, kontoutdrag och räkningar och surfa sedan till

www.konsumentverket.se/budgetkalkylen. Läs informationen och klicka sedan på *Starta budgetkalkyl*.

Spara ditt "visitkort" i Windows Urklipp

Klicka på Windows startknapp och därefter på *Inställningar>System>Urklipp* och kontrollera att Urklippshistorik är påslagen/aktiverad.

Öppna "Fästisar" i programlistan som kommer fram när du klickar på Windows startknapp. Skriv in den text du vill ha på ditt "visitkort" och som du använder i underskriften av brev och dokument. *Markera texten och tryck på Ctrl-tangenten + c*. Då sparas den där.

Nästa gång du ska skriva in dessa uppgifter trycker du på *Windows-tangenten + V*. Där kan du hämta upp informationen genom att markera den och sedan klistra in den genom att trycka på *Ctrl-tangenten + v* när du har satt in markören där texten ska hamna.

Shazam

När du hör en låt på t.ex. radion och undrar vad den heter kan du med Shazam-appen i mobilen få låtens titel och artistens namn. Appen *Shazam* är gratis för både Android och för iPhone. Första gången du använder den måste du godkänna att den får behörighet att bl.a. spela in ljud. Appen är t.ex. användbar om du har för vana att lösa P1:s Melodikrysset.

Snapvisor

Så här i kräftskivetider kanske det kan vara aktuellt att sjunga en snapsvisa. Om du inte vet vad du/ni ska sjunga finns det tips här: <https://www.snapsvisor.eu/dryckesvisor/kraftvisor>.

Seniornets fotoklubb på Facebook

Är du fotointresserad kan du gå med i *SeniorNets fotoklubb* på Facebook på följande länk: <https://www.facebook.com/groups/746752726368078>.

Köp- och Säljsajter

De flesta känner till *Blocket* (<https://blocket.se>) som en webbplats där man kan sälja och köpa begagnade prylar. Annonser där har varit förenade med en kostnad på några tior. Nu när det har fått konkurrens av *Facebooks Marketplace* (<https://www.facebook.com/marketplace/>) som är gratis har Blocket tagit bort en del av sina annonsavgifter.

Tårta med ditt ansikte

Vill du ge bort eller bjuda på en tårta med ett ansikte på så går det via www.dintarta.se/fototarta. Här kan du beställa en tårta med din eller någon annans bild på. Tårtorna finns i olika storlekar och levereras hem till din dörr.

Byta skrivbordsbakgrund i datorn

Du kan använda egna bilder som skrivbordsbakgrund i datorn. Leta upp bilden via *Utforskaren*, högerklicka på den och välj *Använd som skrivbordsbakgrund*.

Hörseltestare

Med ökad ålder brukar hörseln avta. Om du undrar om du hör dåligt kan du testa dig för att se om du ska beställa tid hos en audionom. På www.horseltestaren.se får du höra 20 ord i brusiga miljöer, och du ska försöka identifiera vilka ord det är. Därefter får du resultatet som visar hur bra du hör. Vill du i stället använda mobilen så finns appen *Hörseltestaren*.

Namnbyte på fil

Om du vill byta namn på en fil i *Utforskaren* så kan du markera filen och klicka på F2-tangenten. Då kan du lätt skriva in ett nytt filnamn. Vill du byta namn även på nästa fil klickar du på Tab-tangenten annars klickar du på Enter-tangenten.

Datavitsar

Vitsar om datorer, webben och IT kan du hitta på <https://www.allaroligahistorier.se/datorer-it/?fbclid=IwAR3cYKipq7bTwvyPA8gh-Onf6h-vENrCNO-607IYsfhTxI8LCiKixcde-7o>.

Skicka riktiga vykort via datorn

Du kan skapa personliga vykort i datorn med dina egna bilder eller färdiga motiv via Postnords webbplats riktiga vykort, <https://riktigavykort.postnord.se/sv>. Vill du göra det via mobilen kan du ladda ner appen *Riktiga vykort*.

Gratis layoutprogram

Creative cloud Express är ett gratisprogram för att skapa inbjudningskort och andra dokument. Det kan även användas för att redigera foton och video. Det finns på www.adobe.com/se/express. Där klickar du på *Kom igång utan kostnad* och loggar in t.ex. med ditt Google-konto.

Wikipedia i modern version

Wikipedia är en fri encyklopedi (uppslagsverk) på internet i vilken vem som helst kan publicera information. Det man laddar upp genomgår en viss koll, men är inte lika faktagranskad som t.ex. Nationalencyklopedin. Sök i Wikipedia på <http://www.wikipedia.se/>. Om du brukar besöka Wikipedia så kan det vara idé att ladda ner ett app-tillägg till webbläsaren på www.modernwiki.app.

Spara på energi

Om du har för vana att ha datorn på dagtid så kan du spara på energi genom att låta den gå ner i energisparläge när du lämnar den. Det gör du genom att klicka på Windows-fönstret och på samma ställe där du hittar *Stäng av* finns en möjlighet att välja *Strömsparläge*. När du kommer tillbaka till datorn klickar du på en tangent så öppnas den omedelbart. I *Inställningar* kan du också ställa in så att skärmen slocknar automatiskt efter t.ex. 5 minuters inaktivitet och att datorn automatiskt försätts i Strömsparläge efter t.ex. 15 minuter inaktivitet.

Kolla flyget

Om du undrar vad det är för flygplan som flyger över dig då och då kan du ladda ner appen *Flightradar24*. Genom att starta appen och hålla upp mobilen mot himlen kan du se vad det är för plan. Om du trycker på planet på kartan så får du fler detaljer. Grundversionen är gratis men vill du slippa annonser och få fler finesser finns det en betalversion.

Analys av fågelsång

I appen *Birdnet* kan du spela in fågelsång och få reda på vilken fågel som sjunger.

Stockholms kommuns seniorsite

Stockholms kommun har nyligen lanserat en webbplats för seniorer. Den finns på <https://senior.stockholm>. Där finns information om träffpunkter, mötesplatser, arrangemang m.m. På följande adress kan du läsa om kommunens digitalfixartjänst: <https://senior.stockholm/hjalp-i-vardagen/digital-fixartjanst/>.

Göra textmarkören större

Om du har svårt att se markören på dataskärmen där du ska skriva in texten så kan markören förstoras. Det gör du genom att klicka på *Windows startknapp* och därefter på *Inställningar>Hjälpmedel>Textmarkör*. Aktivera reglaget för textmarkörindikatorn. Därefter kan du ändra markörens storlek och färg.

Tangentbordet vill inte skriva å, ä, ö

Problemet uppstår när du har råkat växla över till en engelsk tangentbordslayout. Håll nere Windows-tangenten och tryck på Mellanslag. Varje gång du gör det ändras layouten på tangentbordet. Välj *Swe*.

Numeriska tangentbordet skriver inte siffror

Det kan hända att de numeriska tangenterna längst till höger på ett stort tangentbord inte reagerar som de ska. Dessa tangenter fungerar bara om de har aktiverats med *NumLock-tangenten* som finns i övre vänstra hörnet på det numeriska tangentbordet. Tryck på den så kommer siffrorna fram när du trycker på tangenterna.

Kolla när ett foto togs

Hittar du ett foto i ditt bildlager och undrar när det togs så finns den informationen i bildens metadata. Du hittar datumet genom att högerklicka på bildfilen i *Utforskaren* och därefter klicka på *Egenskaper>Information* och *Fotodatum*.

Fixa ett diagram i Word

Om du har en massa siffror som du vill göra om till ett diagram kan du göra ett diagram i Word. Klicka på *Infoga>Diagram*. Välj mellan stapeldiagram, cirkeldiagram, linjediagram, ... När du har gjort ditt val så infogas en liten tabell som ser ut som Excel. Där skriver du in siffrorna och namnen på axlarna i diagrammet.

App som hittar gratis toaletter

Via appen *Toasverige* kan du hitta offentliga toaletter i 15 av Sveriges största städer. De går även att hitta på www.toasverige.se.

Öka kontrasten på datorskärmen

Tryck på vänster Shift-tangent + vänster Alt-tangent + Print Screen. Bekräfta med Ja. Nu ändras Windows till mörk bakgrund och ljus text. Det är samma kommando för att senare återgå till normal kontrast.

Emoji

En *emoji* är ett ideogram, eller lite mer vardagligt talat en *smiley*. Emojier började ursprungligen att användas i Japan i slutet av 1990-talet, men numer används emojis i princip över hela världen. Vill du lägga in en emoji i din text kan du i datorn klicka på *Windows-tangenten + plustecknet* och välja en emoji.

Auktionstjänsten Loppla

På Blocket med flera köp- och säljsidor köper eller säljer man en vara. På **Loppla** kan man sälja allt innehåll i ett förråd eller en kartong. Köparen lägger ett bud på rubbet och kommer sedan och hämtar det. Att sälja är gratis men köparen betalar en avgift för det hen vill ha. Utöver vinnande bud betalar köparen även inropsavgift till Loppla, motsvarande 15% av försäljningspriset, dock alltid minst 25 kr. För närvarande finns tjänsten endast i Stockholmsområdet. Du hittar den på www.loppla.se.

För tågresenärer

Reser du tåg och retar dig på förseningar kan du kolla på Trafikverkets sajt *Tågkartan* (<https://tagkartan.trafikverket.se>). Där ser du var alla persontåg befinner sig just nu. Tågets position visas med en grön markör om det är i tid, en gul markör om det är lite sent och en röd markör om det är mycket försenat.

Julkort online

Det finns många olika tjänster för ändamålet. Här är några:

Välj bland färdiga julkort

<https://gratisjulkort.se/>

Skapa riktiga julkort med egna bilder

PostNord: <https://riktigavykort.postnord.se/sv>

Julkortet.se: <https://www.julkortet.se/>

E-legitimation

Tvekar du att skaffa en e-legitimation. Lär mer om vad det innebär på följande länk:

<https://www.elegitimation.se/sa-fungerar-e-legitimation>

Windows hjälpfunktion

Om du har dataproblem kan du förvisso få hjälp av våra handledare, men om du vill söka rätt på en lösning på egen hand kan du ibland få hjälp via F1-tangenten. Testa att öppna webbläsaren Edge eller Google Chrome. Du får då upp en sökrad där du kan beskriva ditt problem och se om du kan läsa dig till hur du ska göra för att lösa problemet. Har du problem med t.ex. Utforskaren så öppnar du Utforskaren och trycker sedan på F1-tangenten.

Visa extra klocka

Har du släktingar, vänner eller bekanta som bor på olika platser på jordklotet kan det vara en idé att skapa en extra klocka som visar tiden även på den platsen. Gå i så fall in på Windowsfönstret och *Inställningar*. Välj *Tid och språk* och därefter *Datum och Tid* och *Ytterligare klockor* under *Relaterade länkar*. Klicka där och lägg till en klocka och välj tidszon. Då visas två klockor till höger i Aktivitetslisten. Beskrivningen gäller Windows 11. Det kan se lite annorlunda ut i Windows 10 men funktionen finns även där.

Matpriskollen

Tycker du att maten har blivit dyr? Ett sätt att få ner matpriskostnaderna är att installera appen *Matpriskollen*. Appen behöver tillgång till *Plats*-funktionen för att hitta de matbutiker som finns nära dig. Du kan också ställa in dina favoritbutiker genom *Sök butiker*. Då visas en lista över butiker i närheten och du kan spara butiken som en favoritbutik med hjälp av hjärtat till höger. Därefter kan du leta efter extrapriser i olika butiker. Du kan även göra en inköpslista och hitta recept i appen.

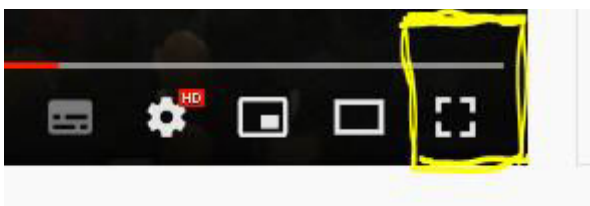
Leta i papperskorgen

Om du av misstag har tagit bort något i datorn hamnar det i papperskorgen där du kan återfinna det tills du har tömt papperskorgen. I androidmobilen finns ingen generell papperskorg där allt hamnar men det finns papperskorgar i olika tjänster, t.ex. i Google Foto, Google Drive, Gmail och Onedrive. Där kan du återfinna det du har tagit bort tills du tömmer respektive papperskorg.

Bildgåta

Förstora datafönstret

När man tittar på ett video-klipp syns ofta dessa val/symboler i video-fönstrets nedre kant. Om man vill förstora bilden så att den täcker hela bildskärmen klickar man på det som ser ut som en kvadrat (=fullskärm).

Vill man återgå till det ursprungliga visningsläget klickar man på symbolen enligt nedan (=avsluta helskärmsläge).

